

ПОДАННЯ ІНФОРМАЦІЇ ПРО РИЗИКИ У ФІНАНСОВІЙ ЗВІТНОСТІ БАНКІВ: НЕОБХІДНІСТЬ ЗМІН

Надія ЛИТВИН

*к. е. н., доцент кафедри банківського менеджменту та обліку
Тернопільський національний економічний університет*

Процес управління ризиками, що притаманні банківській діяльності, є вирішальним для забезпечення ефективності та прибутковості діяльності будь-якого банку. А якісна і прозора інформація про ризики, на які наражається банк, і те, як ними управляють, є вкрай важливою для учасників ринку, в першу чергу, інвесторів.

Згідно з чинним законодавством України, банки зобов'язані складати фінансову звітність відповідно до вимог міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) [1]. Питання, що стосуються розкриття інформації про фінансові ризики регламентуються МСФЗ 7 «Фінансові інструменти: розкриття інформації» [2]. Цей стандарт вимагає розкриття як якісної, так і кількісної інформації про характер та рівень ризиків, що виникають унаслідок фінансових інструментів, та яким чином ними управляють. При цьому якісна інформація охоплює опис ризику для кожного виду фінансового інструмента; цілі, політику та процеси щодо управління ризиком; зміни відносно попереднього періоду. Кількісна інформація включає: підсумкові дані про вплив кожного виду ризику на звітну дату; розкриття про кредитний ризик, ризик ліквідності, ринковий ризик та як здійснюється управління цими ризиками; концентрації ризику. Подання зазначеної вище інформації має здійснюватися у розрізі кредитного ризику, ризику ліквідності та ринкового ризику (який в свою чергу включає валютний ризик, відсотковий ризик та інший ціновий ризик), але не обмежується ними.

Згідно з МСФЗ 7, розкриття інформації про ризики слід наводити у фінансовій звітності, або включати шляхом перехресного посилання фінансової звітності на якийсь інший звіт, такий як коментар керівництва або звіт з оцінки ризиків, що є доступним для користувачів фінансової звітності на тих самих умовах, що й фінансова звітність, та в той самий час [2]. Зауважимо, що МСФЗ 7 не встановлює формату подання інформації про ризики.

Згідно з «Інструкцією про порядок складання та оприлюднення фінансової звітності банків України» [3], інформація про ризики має подаватися у примітці «Управління фінансовими ризиками» до річної фінансової звітності банку. Формою цієї примітки передбачено розкриття банком інформації про кредитний ризик, валютний ризик, процентний ризик, інший ціновий ризик, географічний ризик та ризик ліквідності.

Однак, з 1.12.2015 р. набирає чинності Постанова НБУ № 540 від 18.08.2015 р. [4], згідно з якою банки самостійно визначатимуть склад та структуру приміток до своєї фінансової звітності з урахуванням вимог МСФЗ. Водночас, НБУ визначив перелік обов'язкових пояснювальних приміток до проміжної скороченої фінансової звітності банку. У цей перелік входить також примітка «Управління фінансовими ризиками», але банк її подає лише у разі виникнення суттєвих змін після дати закінчення останнього річного звітного періоду. У

Постанові НБУ № 540 також зазначається, що банки під час складання приміток до фінансової звітності можуть використовувати «Методичні рекомендації щодо порядку складання приміток до фінансової звітності банків України». Зауважимо, що останні містять форми приміток, що раніше наводились в «Інструкції про порядок складання та оприлюднення фінансової звітності банків України».

Хоча тепер вітчизняні банки матимуть право самостійно визначати склад та структуру приміток до своєї фінансової звітності, все ж очевидно, що більшість з них і надалі орієнтуватимуться на форми приміток, що розроблені НБУ. Проведений нами аналіз форми примітки «Управління фінансовими ризиками», показав, що вона потребує суттєвого доопрацювання, оскільки в ній не враховано ні практику подання інформації про ризики провідними європейськими банками, ні рекомендації Групи з питань підвищення якості розкриття інформації (Enhanced Disclosure Task Force – далі EDTF) при Раді фінансової стабільності (Financial Stability Board), що відображені в документі «Вдосконалення розкриття інформації про ризики банками», виданому у жовтні, 2012 р. [5]. Мета зазначеного документа – допомогти банкам підвищити ефективність їх взаємодії із зацікавленими сторонами у сфері розкриття інформації про ризики, і таким чином, підвищити довіру інвесторів. Цей документ містить 32 рекомендації щодо семи основних категорій ризиків, а також приклади подання інформації.

Проведений нами огляд фінансових звітів провідних банків ЄС за 2012-2014 роки виявив, що європейські банки розкривають у річній звітності інформацію не тільки про фінансові ризики, як це вимагається МСФЗ 7, але й про інші види ризиків. Серед банків не має єдиного підходу до подання інформації про ризики. Так, одні банки подають інформацію про фінансові ризики у примітці до фінансової звітності, а про інші види ризиків – в окремому розділі річної звітності, такому як «Управління ризиками». Інші ж банки подають інформацію про всі види ризиків в одному розділі річного звіту. При цьому обсяг інформації про ризики у річній звітності може становити близько 100 сторінок, а то й більше. Зауважимо, що у річних звітах банки також подають стислий перелік вимог EDTF із посиланням на сторінки своєї звітності, де ці вимоги враховані при розкритті інформації. Крім річних звітів, європейські банки подають інформацію про ризики й в інших звітах, зокрема Basel Pillar 3.

Враховуючи той факт, що міжнародна спільнота сьогодні надає великого значення якості і прозорості розкриття банками інформації про ризики, НБУ теж слід приділити цьому питанню більше уваги. На нашу думку, НБУ як орган, що регулює ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в банках, мав би розробити зразкову модель банківської фінансової звітності, яка б враховувала як вимоги МСФЗ, так і рекомендації відповідних міжнародних органів, а також передовий досвід провідних банків світу. При цьому, на нашу думку, за основу доцільно взяти демонстраційні моделі банківської фінансової звітності, які розроблені міжнародними аудиторськими організаціями, зокрема «Ернст енд Янг» (Ernst & Young) та «КПМГ» (KPMG) [6-8].

Отже, вітчизняним банкам необхідно працювати над вдосконаленням розкриття і подання інформації про ризики та управління ними у своїй фінансовій та нефінансовій звітності. Це є одним з важливих кроків на шляху відновлення довіри інвесторів до банківської системи України.

Література:

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996-XIV.[Електронний ресурс].-Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

2. МСФЗ 7 «Фінансові інструменти: розкриття інформації».[Електронний ресурс].- Режим доступу: [http:// www.minfin.gov.ua](http://www.minfin.gov.ua).

3. Інструкція про порядок складання та оприлюднення фінансової звітності банків України, затверджена постановою Правління НБУ від 24.10.2011 р. № 373. [Електронний ресурс].-Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

4. Постанова НБУ № 540 від 18.08. 2015 р. «Про внесення змін до постанови Правління Національного банку України від 24.10. 2011 р. № 373».[Електронний ресурс].-Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

5. Enhancing the Risk Disclosures of Banks. Report of the EDTF, October, 2012. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.financialstabilityboard.org>

6. Good Bank (International) Limited: Illustrative financial statements. December 2012 edition. [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://www.ey.com>.

7. Illustrative financial statements: Banks. December 2012 edition. [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://www.kpmg.com>.

8. Guide to annual financial statements - Illustrative disclosures for Banks. December 2014 edition. [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://www.kpmg.com>.